

Pénzügyi intézményrendszer Magyarországon 2019

DOI 10.35511/978-963-334-336-4

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

Sopron, 2019

Szerkesztők:

Kovács Tamás, Szóka Károly, Varga József

Szakmai lektor:

Parragh Bianka

Szerzők:

Baranyi Aranka
Bartók János
Fóriánné Horváth Margit
Für István
Gál Veronika Alexandra
Gulyás Éva
Hegedűs Mihály
Kómár András
Kovács Róbert
Kovács Tamás

Moizs Attila
Parádi-Dolgos Anett
Pataki László
Sipiczki Zoltán
Szarka Gábor
Szóka Károly
Tatay Tibor
Tóth Gergely
Varga József
Végh Richárd

Nyelvi lektor: Tompáné Székely Zsófia

Technikai szerkesztő: Horváthné Józsa Ágnes

A könyv a Soproni Egyetem és a Magyar Nemzeti Bank közötti együttműködés keretében, a Magyar Nemzeti Bank támogatásával készült.

Kiadja: Soproni Egyetem Kiadó

9400 Sopron, Bajcsy-Zsilinszky u. 4.

Felelős kiadó: Dr. Alpár Tibor László kutatási és külügyi rektorhelyettes

© Soproni Egyetem Kiadó

Nyomdai kivitelezés: Pátria Nyomda Zrt.

Felelős vezető: Simon László vezérigazgató

ISBN 978-963-334-335-7 (nyomtatott)

ISBN 978-963-334-336-4 (elektronikus)

DOI 10.35511/978-963-334-336-4

Minden jog fenntartva.

Tartalomjegyzék

Előszó	11
I. rész A hazai bankrendszer működése	13
1. Új irány a monetáris politikában Magyarországon – A modern jegybanki eszközök és intézkedések gyakorlatorientált rendszerezése (Tóth Gergely)	15
1.1. Bevezetés	15
1.2. A monetáris politika fogalma, működése, szerepe	15
1.2.1. Monetáris politika fogalma	15
1.2.2. A monetáris intézkedések hatásmechanizmusa	16
1.2.3. A jegybanki eszköztár	25
1.2.4. A Magyar Nemzeti Bank	36
1.3. Irodalomjegyzék	66
2. A belföldi fizetési forgalom (Varga József)	69
2.1. A belföldi fizetési forgalom kerete	69
2.1.1. A belföldi fizetési forgalom meghatározása	69
2.1.2. A fizetési számla típusai	70
2.1.3. A pénzforgalmi jelzőszám	71
2.1.4. Fizetési szokások Magyarországon	72
2.2. Fizetési formák	75
2.2.1. Az átutalás	75
2.2.2. Beszedési megbízás	77
2.2.3. Okmányos meghitelezés (akkreditív)	80
2.2.4. Bankkártya	81
2.2.5. Fizetési számlához kötődő készpénzfizetési és fizetési számla nélküli fizetési mód	85
2.2.6. A csekk	87
2.3. Irodalomjegyzék	88
3. Bankok működése a Hitelintézeti törvény alapján (Kovács Róbert)	91
3.1. Helyzetkép a magyar hitelintézeti szektor intézményi összetételéről	91
3.2. A magyar hitelintézeti szektor szabályozási háttere	92
3.3. A pénzügyi szolgáltatás és kiegészítő pénzügyi szolgáltatás	94
3.4. A pénzügyi intézmények: a hitelintézet és szervezeti formái, valamint a pénzügyi vállalkozás	99
3.5. A hitelintézetek alapításának és működésének, illetve egyes tevékenységeinek engedélyezése	101
3.6. A kiadott engedély felügyeleti visszavonása	104
3.7. A szolgáltatás nyújtásának szabadsága: másik EGT-államban történő fióktelep létesítés szabályai	105
3.8. Irodalomjegyzék	106

4. A banki működés kockázatai (<i>Sipiczki Zoltán</i>)	109
4.1. Pénzügyi kockázatok	110
4.1.1. Hitelkockázat	110
4.1.2. Kamatlábkkockázat	116
4.1.3. Likviditási kockázat	117
4.1.4. Mérlegen kívüli kockázat	119
4.1.5. Befektetési kockázat	119
4.1.6. Valutakockázat	120
4.1.7. Nyereség és jövedelemszerkezet romlása	120
4.1.8. Tőkemegfelelés elégségessége	121
4.2. Működési kockázatok	122
4.2.1. Belső csalás	122
4.2.2. Külső csalás	122
4.2.3. Foglalkoztatási gyakorlat és a munkahelyi biztonság	123
4.2.4. Ügyfelek, termékek és üzleti szolgáltatások	123
4.2.5. Eszközök fizikai károsodása	123
4.2.6. Üzleti zavarok és rendszerhibák (technológiai kockázatok)	124
4.2.7. Végrehajtás és folyamatmenedzsment	124
4.3. Szabályozási és környezeti kockázatok	124
4.3.1. Ország- és politikai kockázatok	124
4.3.2. Makrogazdasági politika	125
4.3.3. Pénzügyi infrastruktúra	125
4.3.4. Szabályozási kockázat	126
4.3.5. Pénzügyi vagy banki válság	127
4.4. Kockázatok kezelése a treasury menedzsmenttel	127
4.5. Irodalomjegyzék	128
5. Jelzálog-hitelintézetek (<i>Fóriánné Horváth Margit</i>)	131
5.1. Jelzálog-hitelintézet, zálogjog, önálló zálogjog, jelzálogjog fogalma. Jelzálog-hitelintézet elhelyezése a pénzügyi intézmények között	131
5.2. A jelzálog-hitelezés jogszabályi háttere	133
5.3. A jelzálog-hitelintézet működése	145
5.4. A magyar intézményi szabályozás hasonlítása más modellekhez	146
5.5. A magyar jelzáloghitelezés története a kezdetektől a hatályos törvény megjelenéséig	150
5.6. A magyar jelzálog-hitelezés intézményei	153
5.7. Irodalomjegyzék	159
6. Lakástakarékpénztárak (<i>Szóka Károly</i>)	161
6.1. A lakástakarékpénztárak és kialakulásuk	161
6.2. A magyarországi lakáspiac	161
6.3. A lakástakarékpénztárak kialakulása	166
6.4. A lakástakarékpénztárak magyarországi kialakulása	170
6.5. A lakástakarékpénztárak tevékenysége	172

6.6.	A lakástakarékpénztárak működése	177
6.7.	Az állami támogatás megszüntetése	182
6.8.	Irodalomjegyzék	183
7.	A szövetkezeti hitelintézetek Magyarországon (Moizs Attila).	187
7.1.	A szövetkezeti hitelintézet, a hitelintézetek sajátos megjelenési formája	187
7.2.	Szövetkezeti hitelintézetek Magyarországon	191
7.3.	A szövetkezeti hitelintézetek átalakításának aktuális állapotáról	199
7.4.	A szövetkezeti hitelintézetek jövője a magyar pénzügyi piacon	203
7.5.	Összefoglalás	208
7.6.	Irodalomjegyzék	209
8.	Egyéb banki műveletek és szereplők (Baranyi Aranka).	213
8.1.	Pénzügyi vállalkozások	213
8.2.	A lízing fogalma, története, típusai	215
8.2.1.	A lízing története	215
8.2.2.	A lízing fogalmának meghatározása a hazai jogszabályi környezetben	216
8.2.3.	A pénzügyi lízingszerződés	218
8.2.4.	Lízing fajtái	221
8.2.5.	A lízing tárgya	225
8.2.6.	A lízing ára	227
8.2.7.	A lízing és a hitel, mint eszközfinanszírozás jellemzői	229
8.3.	Faktorálás	231
8.3.1.	A faktorálás fogalma, jogi szabályozása	231
8.3.2.	Milyen jellemzői vannak a faktorálásnak?	232
8.3.3.	A faktoring fajtái	233
8.3.4.	Faktorpiaci kitekintő	236
8.4.	Irodalomjegyzék	238
9.	A bankszektor számviteli sajátosságai (Gulyás Éva)	241
9.1.	Bevezetés	241
9.2.	A hitelintézetek és pénzügyi vállalkozások beszámolójára és könyvvezetésére vonatkozó számviteli előírások	242
9.3.	A hazai számviteli szabályozás	244
9.4.	Az IFRS-ek szerinti szabályozás	250
9.4.1.	A mérleg – pénzügyi helyzet kimutatás – felépítése	251
9.4.2.	Mérlegen kívüli tételek	252
9.4.3.	Átfogó jövedelem-kimutatás	253
9.4.4.	CF és Saját tőke-változás (SOCIE) kimutatás	254
9.5.	Pénzügyi instrumentumok	255
9.5.1.	A pénzügyi instrumentumok fogalma	255
9.5.2.	A valós érték	261
9.5.3.	A pénzügyi instrumentumok besorolására vonatkozó előírások	263

9.5.4.	Fedezeti ügyletek	265
9.5.5.	Magyar sajátosságok következményei.	266
9.5.6.	Közzétételi kötelezettségek	268
9.6.	Függelékek	270
9.6.1.	Azonos jelentéssel használt kifejezések és rövidítések	270
9.6.2.	A számviteli kormányrendelet szerinti mérlegséma	271
9.6.3.	A számviteli kormányrendelet szerinti eredménykimutatás felépítése	272
9.6.4.	Egy lehetséges IFRS szerinti bankmérleg	273
9.6.5.	Az Átfogó jövedelemkimutatás egy lehetséges felépítése.	274
9.7.	Irodalomjegyzék	275
II. rész A tőkepiac működése		279
10. A tőkepiac és a tőzsde (Végh Richárd, Szarka Gábor)		281
10.1.	A tőkepiac szerepe a gazdaságban	281
10.1.1.	Finanszírozás	284
10.1.2.	Kereskedés és árképzés	288
10.1.3.	Kockázatkezelés	289
10.2.	A tőzsde régen és ma – A tőzsde fejlődése napjainkig	293
10.3.	A Budapesti Értéktőzsde működési környezete és sajátosságai 2019 elején	295
10.4.	A Budapesti Értéktőzsde piacfejlesztési stratégiája 2016-2020	301
10.5.	Irodalomjegyzék	306
11. Befektetési alapok (Tatay Tibor)		309
11.1.	A befektetési alapok rövid története a kezdetektől napjainkig	309
11.2.	A befektetési alapok, mint portfólióbefektetések	313
11.3.	A befektetési alapok létrehozása, működése	319
11.4.	A befektetési alapok csoportosítása	321
11.5.	A hozamok és kockázatok összemérésének gyakorlati kérdései.	325
11.6.	Irodalomjegyzék	329
12. Kockázatitőke-alapok (Kovács Tamás)		331
12.1.	Fogalmi értelmezés	331
12.2.	Jogi szabályozás	335
12.3.	A piac számokban – az elmúlt négy év rövid áttekintése.	337
12.4.	Irodalomjegyzék	340
III. rész Biztosítási szektor		343
13. A biztosítási piac jellemzői és szereplői (Parádi-Dolgos Anett)		345
13.1.	Bevezetés	345
13.2.	Kockázatok.	346
13.3.	A biztosítási piac és szereplői.	348
13.4.	Irodalomjegyzék	361

14. Élet- és nem-életbiztosítások (Bartók János)	363
14.1. Személybiztosítás.....	365
14.2. Életbiztosítás.....	366
14.2.1. Az életbiztosítások története.....	366
14.2.2. Az életbiztosítási piac szereplői Magyarországon.....	367
14.2.3. Az életbiztosítások célja.....	368
14.2.4. Az életbiztosítási szerződés szereplői.....	369
14.2.5. Az életbiztosítások típusai.....	369
14.2.6. Kiegészítő biztosítások.....	372
14.2.7. Az életbiztosítások egyéb szempontú csoportosítása.....	373
14.2.8. Az életbiztosítások specialitása.....	373
14.2.9. A biztosítások költségei.....	374
14.2.10. A díjtartalék.....	376
14.2.11. Az életbiztosítási piac gazdasági jelentősége.....	377
14.2.12. Az életbiztosítási piac intézményrendszere.....	378
14.2.13. Az életbiztosítási piac szabályozása, etikus biztosítás.....	379
14.3. Nem-életbiztosítások.....	385
14.3.1. A nem-életbiztosítások története.....	386
14.3.2. A nem-életbiztosítási piac szereplői Magyarországon.....	387
14.3.3. A nem-életbiztosítások célja.....	388
14.3.4. A nem-életbiztosítási szerződés szereplői.....	388
14.3.5. A nem-életbiztosítások típusai.....	389
14.3.6. Kiegészítő biztosítások.....	392
14.3.7. A nem-életbiztosítások egyéb szempontú csoportosítása.....	393
14.3.8. A nem életbiztosítások specialitásai.....	393
14.4. Viszontbiztosítás.....	394
14.5. A biztosítási szektor kihívásai.....	395
14.6. Irodalomjegyzék.....	396
IV. rész Pénztári szektor	399
15. Önkéntes kölcsönös biztosító pénztárak (Gál Veronika Alexandra)	401
15.1. Önkéntes pénztárak fejlődése Magyarországon.....	402
15.2. Az önkéntes pénztárak működési alapelvei.....	403
15.3. Az önkéntes pénztárak alapítása.....	404
15.4. A tagsági viszony.....	405
15.5. Az alapszabályra vonatkozó előírások.....	407
15.6. Az önkéntes pénztárak szervezete.....	408
15.6.1. A közgyűlés feladata és hatásköre.....	409
15.6.2. Az igazgatótanács feladata és hatásköre.....	411
15.6.3. Az ellenőrző bizottság feladata és hatásköre.....	411
15.6.4. Az ügyvezető feladata és hatásköre.....	412
15.7. A pénztárak gazdálkodása.....	412
15.8. Az önkéntes pénztárak átalakulása, megszűnése.....	414

15.9.	Az önkéntes nyugdíjpénztárak	416
15.10.	Az önkéntes önszegélyező pénztárak	418
15.11.	Az önkéntes egészségpénztárak	419
15.12.	A pénztári szektor helyzete és tendenciái	421
15.13.	Irodalomjegyzék	425
16. Magánnyugdíjpénztárak és foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmények (Tatay Tibor)		
16.1.	A magánnyugdíjpénztárak	427
16.2.	A foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmények	431
16.3.	Irodalomjegyzék	434
V. rész A pénzügyi intézményrendszer működésének egyes speciális területei		
17. A pénzügyi szervezetek szanálása (Kómár András)		
17.1.	A szanálási keretrendszer kialakulása és magyarországi bevezetése	439
17.2.	A hazai szanálási keretrendszer főbb elemei	440
17.3.	A szanálási eszköztár	444
17.4.	Szanálási kollégiumok	445
17.5.	A szanálás finanszírozása	446
17.5.1.	A Szanálási Alap	447
17.5.2.	Az Országos Betétbiztosítási Alap szanálásfinanszírozási szerepe	448
17.6.	Az MKB Bank Zrt. szanálása	448
17.7.	A szanálási keretrendszer jövője	450
17.8.	Irodalomjegyzék	451
18. Az OBA, a BEVA és a Szövetkezeti Hitelintézetek Tőkefedezeti Közös Alapja működésének jellemzői (Pataki László)		
18.1.	Nemzetközi kitekintés	455
18.2.	A hazai betétbiztosítási rendszer jellemzői	456
18.3.	A BEVA működésének jellemzői	464
18.4.	Szövetkezeti Hitelintézetek Tőkefedezeti Közös Alapja	467
18.5.	Önkéntes Betétbiztosítási Alapok	469
18.6.	Irodalomjegyzék	470
19. A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása, valamint a leküzdésükre irányuló szabályozás (Für István).		
19.1.	A pénzmosás fogalma	473
19.1.1.	A pénzmosás folyamata	474
19.1.2.	Pénzmosási technikák	474
19.2.	A terrorizmus finanszírozása	483

19.3.	Nemzetközi fellépés a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása ellen	484
19.3.1.	ENSZ Egyezmények	484
19.3.2.	A Pénzügyi Akciócsoport (FATF)	485
19.3.3.	Az Egmont Csoport	486
19.3.4.	Az Európa Tanács egyezményei és a Moneyval	487
19.3.5.	Az Európai Unió szabályozása	487
19.3.6.	Az Európai Felügyeleti Hatóságok ajánlásai és iránymutatásai	490
19.3.7.	A Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság ajánlásai	490
19.3.8.	Wolfsberg Csoport	491
19.4.	A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni hazai szabályozás és intézményrendszer	492
19.4.1.	Előzmények	492
19.4.2.	Hatályos szabályok	492
19.5.	Irodalomjegyzék	498
20.	A hitelintézetek könyvvizsgálata (Hegedűs Mihály)	501
20.1.	Bevezető	501
20.2.	A hitelintézeti könyvvizsgálat környezete	502
20.2.1.	A könyvvizsgálat célja és a könyvvizsgálati kötelezettség	502
20.2.2.	A könyvvizsgálóval szemben támasztott szakmai és függetlenségi követelmények	504
20.3.	A könyvvizsgálati munka szakaszai	507
20.3.1.	A megbízás elfogadásához szükséges alapfeltételek	507
20.3.2.	A könyvvizsgálat tervezése	508
20.3.3.	A társaság tevékenységének megismerése	509
20.3.4.	A kockázatok és kezelésük	510
20.3.5.	Átfogó könyvvizsgálati terv kidolgozása	512
20.3.6.	Az alapvető vizsgálati eljárások, tesztek jellegének, ütemezésének és terjedelmének meghatározása	517
20.3.7.	Az általános kontrollkörnyezet vizsgálata	518
20.3.8.	A csalás kockázatának vizsgálata a hitelintézeti könyvvizsgálat részeként	520
20.4.	A beszámoló vizsgálata egyéb szempontjai	523
20.5.	Irodalomjegyzék	529
VI. rész	A szerzőkről röviden	533

15. Önkéntes kölcsönös biztosító pénztárak

A foglalkoztatási szerkezet folyamatos változásával mindinkább előtérbe kerülnek az öngondoskodás különböző formái. Az állami nyugdíjrendszer évről évre egyre nagyobb hiányt termel, hiszen egyre kevesebb járulék befizetéséből kell egyre több embernek ellátást biztosítania.

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatközlése szerint 2018-ban az idősebb népesség eltartottsági rátája 28,5% volt (KSH, 2019). Azaz napjainkban 3,5 aktív korúra (15–64 éves) jut egy 65 év feletti. Az eddigi tendenciákat alapul véve 2050-re ez a szám könnyedén 2 alá csökkenhet. A jelenlegi középkorú és fiatal generációk számára az állami nyugdíjrendszer nem tudja majd biztosítani az aktív korban megszokott életszínvonalat. Így a nyugdíjas évek biztonságának megteremtése érdekében az öngondoskodási célú megtakarításokra egyre nagyobb szükség lesz.

Az önkéntes kölcsönös biztosító pénztárak a társadalombiztosítási ellátásokat egészítik ki az öngondoskodás elvén alapuló, egyéni megtakarításokból finanszírozott szolgáltatások segítségével. A jelenlegi tendenciákat alapul véve az állami ellátórendszer egyre kevésbé képes a megnövekedett igényekhez alkalmazkodni, így a kiegészítő ellátások egyre nagyobb jelentőséggel bírnak.

Először 1993 őszén fogadta el a parlament az azóta már többször módosított 1993. évi XCVI. törvényt az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról (a továbbiakban: Öpt.). Az Öpt. meghatározása szerint az „önkéntes kölcsönös biztosító pénztár: természetes személyek által a függetlenség, kölcsönösség, a szolidaritás és az önkéntesség elve alapján létrehozott, társadalombiztosítási ellátásokat kiegészítő, pótló, illetve ezeket helyettesítő szolgáltatásokat, továbbá az egészség védelmét elősegítő ellátásokat szervező és finanszírozó társulás. A pénztár szolgáltatásait rendszeres tagdíjbefizetésekből, egyéni számlavezetés alapján szervezi, finanszírozza, illetve nyújtja.”

Az Öpt. tevékenységüknek megfelelően eredendően háromféle önkéntes kölcsönös biztosító pénztár alapítására nyújtott lehetőséget: önkéntes nyugdíjpénztár, önszegélyező pénztár és egészségpénztár. Azonban 2016. január 1-jétől már lehetőség van egy új pénztártípus, az egészség- és önszegélyező pénztár létrehozására is, amely önszegélyező, valamint egészségpénztári feladatokat egyaránt elláthat.

15.1. Önkéntes pénztárak fejlődése Magyarországon

Az önkéntes pénztárak az első időkben egymás után alakultak. 1995-ben már közel 200 pénztár működött. Később ez a tendencia lelassult, majd megfordult, s azt követően a folyamatokat már döntően a felszámolások, az egybeolvadás és a koncentráció jellemezte. 2003-ban már csak 159 pénztár működött, míg 2009-re a számuk 101-re redukálódott. Napjainkban mindössze 62 önkéntes pénztár működik.

A taglétszám növekedését kezdetben nem jellemezte gyors felfutás. Az 1996-os törvénymódosítás hatására azonban jóval kedvezőbbé váltak az önkéntes pénztárak alapításának és működésének szabályai, valamint tagdíjtámogatások által ösztönözték a munkavállalókat a pénztárakba való belépésre. 1995 végén 250 ezer tagot számláltak az önkéntes pénztárak, és csak 5 évre volt szükség ahhoz, hogy a taglétszám elérje az 1 millió főt. A 2010-es évek elején már több mint 2 millió fő rendelkezett önkéntes biztosító pénztári tagsággal. Az utóbbi éveket a taglétszám stagnálása jellemezte. Önkéntes nyugdíjpénztári tagsággal 2018-ban több, mint 1,1 millió fő rendelkezett, míg önszegélyező, egészség-, vagy egészség- és önszegélyező pénztárnak több mint 1 millió ember volt tagja.

A pénztárak vagyona is csak lassan gyarapodott, de a 2000-es évet követően ugrásszerűen megnövekedett. A vagyon piaci értéke 2001-ben érte el a 300 milliárd forintot és 2009-ben már meghaladta a 800 milliárd forintot. 2017-ben az önkéntes kölcsön biztosító pénztárak összvagyonra már meghaladta az 1 300 milliárd forintot.

Az önkéntes pénztárak legfontosabb adatait az 1. táblázat foglalja össze.

Pénztárak típusai	Pénztárak száma (db)	Taglétszám (fő)	Vagyon (milliárd Ft)
	2018. II. né.	2018. II. né.	2017. IV. né.
Önkéntes nyugdíjpénztárak	38	1 139 363	1 270,226
Egészség- és önszegélyező pénztári intézménycsoport	24	1 046 507	61,786
Összesen	62	2 185 870	1 332,012

1. táblázat: Az önkéntes pénztárak főbb adatai

Forrás: MNB (2019) alapján saját szerkesztés

15.2. Az önkéntes pénztárak működési alapelvei

Az Öpt. közös előírásokat tartalmaz a pénztárak szervezetére és működésére vonatkozóan, és külön fejezetben részletezi az egyes típusokra vonatkozó szabályokat. Az Öpt. 3. §-a az alábbi működési alapelveket írja elő az önkéntes kölcsönös biztosító pénztárak számára:

- Önkormányzati működés: kizárólag a pénztártagok jogosultak a pénztárra vonatkozó döntések meghozatalára, és a döntéshozatal során azonos jogokkal rendelkeznek.
- Zárt gazdálkodás elve:
  - a) a pénztár gazdálkodása csak a szolgáltatások szervezésére és teljesítésére irányulhat;
  - b) a pénztár alapokat képez és a tagok részére egyéni számlát vezet;
  - c) a szolgáltatásokra kizárólag a pénztártagok és azok jogán közeli hozzátartozóik jogosultak;
  - d) a pénztár a pénztárvagyon erejéig vállalhat más jogi, illetve természetes személyekkel szemben kötelezettséget;
  - e) a pénztár tartozásaiért saját vagyonával felel;
  - f) tagsági viszony megszűnése, illetve felszámolás esetén a pénztártag az egyéni számláján levő összeget követelheti;
  - g) a pénztár szolgáltatásait tagdíjfizetésből és egyéb bevételekből a közgyűlés által elfogadott pénzügyi terv alapján finanszírozza.
- Kölcsönösség: a tagok közösen teremtik elő a szolgáltatások fedezetét, azonos jogok illetik meg őket, a pénztártag egyben a pénztár tulajdonosa is.
- Önkéntesség: a tagok szabad akaratból hozhatnak létre pénztárakat, az alapszabály szerint csatlakozhatnak, illetve léphetnek ki azokból.
- Függetlenség: a pénztárak a jogszabályi keretek között szabadon dönthetnek szolgáltatásaikról, üzletpolitikájukról.
- Szolidaritás: a tagdíj független a tagok egyéni kockázatától, a tagsági feltételeknek elegendő személy felvételi kérelme nem utasítható el.
- Társulási elv: nem alkalmazható vallási, faji, etnikai, politikai meggyőződés, kor és nem szerinti megkülönböztetés.
- Non-profit működés: az pénztár gazdálkodásának eredményét sem osztalék, sem részesedés formájában nem fizetheti ki, csak az alaptevékenység érdekében használhatja fel.

15.3. Az önkéntes pénztárak alapítása

Önkéntes pénztárat kizárólag természetes személyek alapíthatnak és az alapításhoz legalább 15 tag szükséges. Az alakuló közgyűlés határozza meg a pénztárak alapítását, továbbá az ő hatáskörükbe tartozik:

- az alapszabály és az induló gazdálkodási terv elfogadása,
- a tisztségviselők és könyvvizsgáló megválasztása,
- a tisztségviselők díjazásának megállapítása,
- valamint döntenek az alapítással kapcsolatos, az alakuló közgyűlés időpontjáig felmerült költségek viseléséről.

Az alapszabályt, és annak módosítását közokiratba, vagy ügyvéd, vagy kamarai jogtanácsos által ellenjegyzett okiratba kell foglalni. A pénztár jogi személy, amelyet a székhelye szerint illetékes törvényszék (a továbbiakban: bíróság) veszi nyilvántartásba. A nyilvántartásba vételi kérelmet az alakuló gyűlést követően 30 napon belül kell benyújtani a bírósághoz. A bíróság dönt a nyilvántartásba vételről és a kérelmezővel egyidejűleg az illetékes ügyészséget és a Magyar Nemzeti Bankot (MNB) is értesíti.

A pénztár a bírósági nyilvántartásba vétellel jön létre, az alakuló közgyűlés időpontjára visszaható hatállyal. A nyilvántartásba vételig a pénztár nevében eljáró személyek egyetemlegesen felelnek a pénztár nevében vállalt kötelezettségekért. Ez a felelősség megszűnik, ha a közgyűlés a kötelezettségvállalásokat utólag jóváhagyja.

A pénztárak törvényességi felügyeletét a rá irányuló jogszabályok szerint az ügyészség, pénzügyi felügyeletét a Magyar Nemzeti Bank látja el. A pénztár tevékenységét az MNB végleges tevékenységi engedélye birtokában kezdheti meg. A pénztár működési alapja terhére felügyeleti díjat fizet, amely két részből tevődik össze:

- Alapdíj: az alapdíjegység és a pénztárakra vonatkozó szorzószám szorzataként határozható meg. Az alapdíjegység 50 000 forint, a pénztárakhoz tartozó szorzószám pedig 2. Azonban azon pénztárak esetén, melyek fedezeti alapja a tárgyévet megelőző év végén nem haladja meg az 50 millió forintot, a szorzószám 0,5.
- Változó díj: a pénztár által fizetendő változó díj éves mértéke a pénztári vagyon piaci értékének 0,25 ezreléke.

15.4. A tagsági viszony

Az Öpt. alapján a pénztár tagja az lehet, aki

- a 16. életévét betöltötte,
- az alapszabály rendelkezéseit magára nézve kötelezőnek ismeri el,
- a tagdíjfizetést vállalja.

A belépés a pénztárhoz benyújtott belépési nyilatkozattal történik. A tagsági jogviszony, a tagdíjfizetési kötelezettség, valamint a várakozási idő a belépési nyilatkozat pénztár általi záradékolásával kezdődik. A pénztár a belépési nyilatkozatot a benyújtástól számított 30 napon belül záradékolja, majd annak egy példányát vagy a tagsági okiratot az alapszabállyal együtt a tagnak átadja. Az alapszabály rendelkezhet úgy is, hogy a pénztártagsági jogviszony az első havi tagdíj befizetésével jön létre. Ekkor az első havi tagdíj elmulasztása esetén a belépni kívánót értesíteni kell a mulasztás jogkövetkezményeiről. A befizetés pótlására előírt határidő eredménytelen elteltét követően a személy adatait a nyilvántartásból kivezethetik.

A tagszervező az a természetes személy vagy jogi személy, aki a pénztárral kötött szerződés alapján a pénztár részére tagszervezést végezhet. A tagszervezésre vonatkozó szerződésnek tartalmaznia kell a díjazás mértékét, a díjazás nyújtásának és visszairásának feltételeit, valamint a felelősség viselésének kérdéseit. A pénztár köteles kidolgozni és szabályzatban rögzíteni a tagszervezők oktatásának és ellenőrzésének rendszerét.

Munkáltatói tag az a természetes vagy jogi személy, aki a pénztárral kötött szerződés alapján munkavállalójának tagdíjfizetési kötelezettségét egészben vagy részben átvállalja (munkáltatói hozzájárulás). A munkáltatói tag a hozzájárulásból egyetlen olyan munkavállalóját sem zárhatja ki, aki nála legalább hat hónapja munkaviszonyban áll (a közszolgálati, a közalkalmazotti és a szolgálati jogviszony is). A munkáltató munkavállalóként mindhárom típusú pénztárban egyidejűleg is vállalhat hozzájárulási kötelezettséget. A hozzájárulás mértéke minden munkavállalóra nézve azonos összegű vagy a munkabér azonos százaléka. Utóbbi esetben a munkáltató meghatározhatja a hozzájárulás legkisebb és legnagyobb összegét is. A munkáltatói tag jogosult tanácskozási joggal a közgyűlésen részt venni. Ha egy munkáltatói tag munkáltatói hozzájárulása egy naptári évben eléri vagy meghaladja a pénztár tagdíjbevételeinek 50 százalékát, a munkáltató jogosult egy tagot legfeljebb 5 évre az ellenőrző bizottságba kijelölni.

A pénztártag az általa vállalt tagdíj összegét a pénztárnak bejelenti, és fizetési kötelezettségének határidőre eleget tesz. A tagdíj összege az egységes tagdíjnál kevesebb nem lehet. A befizetett tagdíjak szolgáltatásokra fordítandó részét, valamint a tagok javára jóváírt egyéb összegeket egyénileg, az egyéni számlán kell nyilvántartani a pénztárakra vonatkozó számviteli és gazdálkodási szabályok szerint. A pénztártag számláján elhelyezett összegekre sem a pénztártag hitelezői, sem kívülálló harmadik személy hitelezői nem tarthatnak igényt, kivéve a pénztártag rendelkezése szerint az egyéni számlán lekötött összeget, amelyet hitelintézettel kötött szerződésében fedezetként felajánl (tagi lekötés).

A gazdálkodásról és a pénzügyi helyzetéről a pénztártagokat, a munkáltatói tagokat és a támogatókat évente egyszer tájékoztatni kell. A pénztártagok tájékoztatásának tartalmaznia kell az egyéni számla alakulását is.

A pénztártag tagsági viszonya megszűnik:

- a tag halálával;
- a tag kilépésével;
- ha a tag a tagdíjat az alapszabályban megjelölt időtartamon túl nem fizeti, és az alapszabály szerint a tagdíjhátralék utólagos rendezésére nincs lehetőség, vagy a tag e lehetőséget elmulasztja;
- más pénztárba történő átlépéssel;
- kizárással.

A tag halála esetén az egyéni számla hagyatékának nem része. A tag a halála esetére az alapszabályban foglaltak szerint természetes személy kedvezményezett(ek)et jelölhet meg a belépési nyilatkozaton, közokiratban vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban (haláleseti kedvezményezett). Ha a tagnak a törvényes öröklés rendje szerint természetes személy örököse nincs, akkor az egyéni számlán lévő összeg a pénztárra száll. A kedvezményezett a tag halálának időpontjában az egyéni számla tulajdonosává válik, és jogosultságának igazolását követően írásban nyilatkozik, hogy a rá eső részt:

- egy összegben felveszi,
- az alapszabály rendelkezésének megfelelően saját nevén a pénztárban hagyja tagdíjfizetés folytatásával vagy anélkül,
- más, azonos típusú pénztárba átutaltatja.

15.5. Az alapszabályra vonatkozó előírások

Az alapszabály az önkéntes kölcsönös biztosító pénztárak legfontosabb alapdokumentuma. Az alapszabály legfőbb elemei az Öpt. alapján:

- a pénztár elnevezése;
- a pénztár székhelye és telephelyei;
- a pénztár által nyújtott szolgáltatások köre és az igénybevétel feltételei, a szolgáltatásokra előírt várakozási idő;
- a tagsági kör meghatározása és a taggá válás feltételei;
- a tag jogai a pénztár szerveiben;
- a pénztártagok, a szolgáltatásra jogosult közeli hozzátartozóik, a kedvezményezettek, illetve örökösök jogai és kötelezettségei;
- a tagsági viszony megszűnésének feltételei, jogkövetkezményei és a követendő eljárás;
- a pénztári bevételek (tartalékok) közötti megosztás arányai és elvei, az egységes tagdíj mértéke és a díjfizetésre vonatkozó szabályok;
- a tagdíjfizetés elmulasztásának joghatásai és az eljárás rendje;
- a tagdíjhátralék kiegyenlítésére rendelkezésre álló határidő és a tagsági jogviszony díjnemfizetés miatti megszűnésének joghatásai, valamint a követendő eljárás;
- a pénztárvagyon kezelésének és befektetésének szabályai;
- a pénztári gazdálkodás eredménye felhasználásának alapelvei;
- a pénztár megszűnése esetén a vagyon felosztásának elvei;
- a pénztár szervezete és szerveinek működése;
- a pénztár képviselőjének módja, a hatáskörök átruházásának módja;
- a közgyűlés összehívásának módja, a közgyűlés működése;
- a minősített többséggel eldöntendő kérdések köre;
- a közgyűlési határozatok közzétételének módja;
- elektronikus irat igénylésére vonatkozó elvek;
- mindaz, amit a törvény vagy a jogszabály a pénztár alapszabályába utal, vagy amit a közgyűlés szükségesnek tart.

A módosított alapszabályt – a módosítások megjelölésével – a közgyűlés időpontját követő 30 napon belül meg kell küldeni a bíróságnak és a Magyar Nemzeti Banknak.

15.6. Az önkéntes pénztárak szervezete

A pénztártag választhat és – ha az Öpt. vagy az alapszabály eltérően nem rendelkezik – választható a pénztár szerveibe.

Az önkéntes pénztárak szervei:

- a közgyűlés, az alapszabályban meghatározott esetben küldöttközgyűlés, részközgyűlés,
- az igazgatótanács,
- az ellenőrző bizottság,
- szakértői bizottságok, amelyek létesítését az alapszabály előírhatja.

Az igazgatótanács és az ellenőrző bizottság (együtt: vezető tisztségviselők) létszáma minden esetben páratlan számú. Általában 3-7 főből állnak, de a taglétszámra tekintettel az alapszabály ennél nagyobb létszámot is meghatározhat. Tagjaikat a közgyűlés titkos szavazással választja meg legfeljebb 5 évre. A megbízás az érintett személy által való elfogadással jön létre. Az igazgatótanács és az ellenőrző bizottság elnöke a megválasztott igazgatótanácsi, illetve ellenőrző bizottsági tagok közül titkos szavazás útján kerül megválasztásra. Az igazgatótanács és az ellenőrző bizottság elnökének csak olyan személy választható meg, aki felsőfokú végzettséggel rendelkezik.

Az igazgatótanács a folyamatos feladatok ellátására ügyvezetőt alkalmazhat. Az ügyvezetőt – a személyét érintő kérdések kivételével – az igazgatótanács ülésére meg kell hívni, azon tanácskozási joggal vehet részt.

A vezető tisztségviselők, valamint az ügyvezető mindenkor az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondossággal, a tagok és a pénztár érdekeinek figyelembevételével, a jogszabályok szerint kötelesek eljárni.

Vezető tisztségviselő 18. életévét betöltött, büntetlen előéletű pénztártag lehet. Ha az alapszabály erre módot ad, díjazásban részesülhet a közgyűlés határozatának megfelelően. Az ellenőrző bizottságnak nem lehet tagja a pénztár ügyvezetője, alkalmazottja, illetve az igazgatótanács tagja, valamint e személyek közeli hozzátartozója. További összeférhetlenségi szabályokat az alapszabályban kell meghatározni.

A vezető tisztségviselőket az adott testület döntéseiért egyetemleges felelősség terheli. De nem terheli felelősség azt a személyt, aki a határozat vagy intézkedés

ellen tiltakozott, és tiltakozását a döntés meghozatalától vagy tudomására jutásától számított 8 napon belül írásban bejelentette.

15.6.1. A közgyűlés feladata és hatásköre

A pénztár legfőbb szerve a tagok összességéből álló közgyűlés. Az alapszabály a nagy létszámra tekintettel előírhatja a tagok által közvetlenül vagy közvetett úton választott testület, a küldöttközgyűlés működését is. Az alapszabály a hatásköri és eljárási szabályok rögzítése mellett részközgyűlések tartásáról is rendelkezhet.

A közgyűlést évente össze kell hívni az éves beszámoló, illetve a pénzügyi terv elfogadására. Akkor is össze kell hívni, ha azt a bíróság elrendeli, a Felügyelet, vagy az ellenőrző bizottság, illetve a pénztártagok legalább tíz százaléka írásban indítványozza, illetve, ha az igazgatótanács szükségesnek látja. Az alapszabály más esetekben is előírhatja közgyűlés összehívását.

A közgyűlés összehívása az igazgatótanács feladata. A közgyűlés, küldöttközgyűlés összehívásának módjáról az alapszabályban kell rendelkezni. A hirdetmény közzétételének vagy a meghívó elküldésének a közgyűlés időpontja előtt legalább 15 nappal meg kell történnie. Az értesítésben meg kell jelölni a közgyűlés helyét, idejét, napirendjét, valamint a napirendhez tartozó iratok hozzáférhetőségét. A közgyűlésre az MNB képviselőjét is meg kell hívni, aki azon tanácskozási joggal vesz részt.

A közgyűlés akkor határozatképes, ha azon a pénztártagok legalább fele jelen van, vagy képviselete biztosított. A tagot meghatalmazott is képviselheti. A közgyűlésen mindegyik pénztártagnak egy szavazata van. Küldöttközgyűlés működtetése esetén minden küldött annyi szavazattal rendelkezik, ahány tagot képvisel. Küldöttközgyűlésen a pénztár tagja csak tanácskozási joggal vehet részt. Amennyiben a közgyűlés határozatképtelen, úgy az összehívott új közgyűlés az eredeti napirendi pontok tekintetében a megjelentek számától függetlenül határozatképesnek tekintendő. Amennyiben az eredeti hirdetmény ezt tartalmazza, akkor az eredeti és a megismételt közgyűlés egy napon is megtartható.

A közgyűlés a határozatait – ha a törvény vagy az alapszabály eltérően nem rendelkezik – a jelenlévő tagok egyszerű szavazattöbbségével hozza.

A közgyűlés kizárólagos hatáskörébe tartozik:

- az alapszabály elfogadása és módosítása;
- az igazgatótanács tagjainak és elnökének megválasztása, visszahívása, díjazásuk megállapítása;
- az ellenőrző bizottság tagjainak és elnökének megválasztása, visszahívása, díjazásuk megállapítása;
- az igazgatótanács éves beszámolójának elfogadása, a mérleg megállapítása, döntés az eredmény felhasználásáról vagy az egyes alapokban mutatkozó hiány rendezéséről;
- a pénztár pénzügyi tervének elfogadása;
- a munkáltatói taggal (tagokkal) kötött szerződés jóváhagyása;
- a tevékenységi engedély véglegessé válása előtt kötött szerződések jóváhagyása;
- a tevékenységi engedély véglegessé válása előtt a pénztár nevében eljáró személyek, az igazgatótanács és az ellenőrző bizottság tagjai elleni kártérítési igény érvényesítése;
- intézkedés a pénztár képviselőjére jogosultak ellen indított perekben a pénztár képviselőjéről;
- döntés érdekképviselői szervhez történő csatlakozásról, illetve az abból történő kiválásról;
- döntés a pénztár megszűnéséről, szétválásáról vagy más pénztárral történő egyesüléséről;
- a könyvvizsgáló társaság és a könyvvizsgáló természetes személy megválasztása és felmentése;
- döntés mindazon ügyekben, amelyeket az Öpt. vagy jogszabály hatáskörébe utal.

A közgyűlésen jelenléti ívet kell felvenni és jegyzőkönyvet kell vezetni. A jegyzőkönyv tartalmazza az elhangzott felszólalások lényegét és a hozott határozatokat. A jegyzőkönyvhöz csatolni kell az igazgatótanács és az ellenőrző bizottság beszámolóját.

A jegyzőkönyv egy példányát – a csatolt iratokkal együtt – meg kell küldeni az MNB-nek a közgyűlést követő 30 napon belül. A közgyűlési határozatok ellen a pénztártagok, illetve a küldöttek, valamint a Felügyelet a határozat meghozatalától számított 90 napon belül keresetet nyújthatnak be a pénztár székhelye szerint illetékes megyei bíróságon.

15.6.2. Az igazgatótanács feladata és hatásköre

A pénztár ügyvezető szerve az igazgatótanács. Gondoskodik a közgyűlés határozatainak végrehajtásáról, a pénztár könyveinek szabályszerű vezetéséről, üzletpolitikájának kialakításáról és a zavartalan működéséről. Az igazgató tanács a munkáltatói jogok gyakorlója az ügyvezető és – amennyiben ügyvezetőt nem alkalmaznak – a pénztár alkalmazottai felett is.

Az igazgatótanács legalább 3 havonként ülést tart. Az ülés akkor határozatképes, ha azon a tagoknak legalább a fele jelen van. Amennyiben az alapszabály másként nem rendelkezik, az igazgatótanács határozatait a jelen lévő igazgatótanácsi tagok szavazatainak egyszerű többségével hozza. Az elnök szavazata a döntő szavazategyenlőség esetén.

Az igazgatótanács feladata, hogy elkészítse és a közgyűlés elé terjessze a pénztár:

- pénzügyi tervét, valamint
- mérlegét és éves beszámolóját.

A pénztárat képviselheti:

- az igazgatótanács elnöke önállóan;
- az igazgatótanács elnökön kívüli két tagja együttesen;
- a pénztár két képviseleti joggal felruházott alkalmazottja együttesen;
- amennyiben a pénztár alkalmaz ügyvezetőt, az igazgatótanács által kijelölt egy igazgatótanácsi tag az ügyvezetővel együttesen.

Az alapszabályban rögzített módon és mértékben az igazgatótanács hatáskörének gyakorlását – felelősségének érintetlenül hagyása mellett – az ügyvezetőre átruházhatja.

15.6.3. Az ellenőrző bizottság feladata és hatásköre

Az ellenőrző bizottság feladata, hogy a jogszabályi előírások, a pénztár pénzügyi terve, az alapszabályában és szabályzataiban foglaltak megvalósulása érdekében rendszeresen vizsgálja és ellenőrizze:

- a pénztár gazdálkodását, számvitelét, ügyvitelét,
- a pénztár fizetőképességének, bevételeinek és kiadásainak, eszközeinek és kötelezettségvállalásainak összhangját,
- a pénztár működését.

Megállapításait évente a közgyűlés elé terjeszti. Ha az ellenőrzés során tapasztaltak szükségessé teszik, kérheti az igazgatótanács vagy a közgyűlés soron kívüli összehívását. Köteles megvizsgálni a közgyűlés elé terjesztett valamennyi jelentést és a pénztár éves beszámolóját. Az ellenőrző bizottság jelentése nélkül a közgyűlés érvényesen nem határozhat.

Az ellenőrző bizottság évente ellenőrzési tervet készít és gondoskodik annak végrehajtásáról. Az ellenőrző bizottság beszámolójának tartalmaznia kell az előző beszámoló óta lefolytatott ellenőrzéseket, azok megállapításait.

15.6.4. Az ügyvezető feladata és hatásköre

A pénztár ügyvezetője a pénztárral munkaviszonyban álló személy lehet. Ügyvezető (helyettes ügyvezető) lehet, aki büntetlen előéletű, felsőfokú végzettséggel rendelkezik és legalább 3 éves, a pénztári tevékenységben hasznosítható szakmai gyakorlattal rendelkezik. A pénztár köteles ügyvezetőjének alkalmazását 30 napon belül az MNB-nek bejelenteni. Az ügyvezető felelős a határozatok végrehajtásáért, a pénztár eredményes működéséért, folyamatos ügyviteléért, gyakorolja a pénztár alkalmazottai felett a munkáltatói jogokat. Az igazgatótanács jogsértő határozata, illetve utasítása esetén az ügyvezető az ellenőrző bizottsághoz fordulhat, és kezdeményezheti a közgyűlés összehívását is.

15.7. A pénztárak gazdálkodása

Az önkéntes pénztárak szolgáltatásaik szervezéséhez, finanszírozásához és teljesítéséhez kapcsolódó pénzügyi feltételek megteremtése érdekében jogosultak gazdálkodási tevékenységet folytatni.

A pénztárak gazdálkodása kiterjedhet:

- nyugdíjszolgáltatásra (nyugdíjpénztár);
- szociális kötelezettségek alapján biztosított kiegészítő ellátásra, valamint a gyógyszer és gyógyászati segédeszköz árának támogatására (önsegélyező pénztár);
- az egészség védelmét szolgáló programok szervezésére és finanszírozására, egészségügyi szolgáltatások megvásárlására (egészség- és önsegélyező pénztár);
- a pénztárvagyron befektetésére és kezelésére, valamint
- kiegészítő vállalkozási tevékenységre (csak az MNB engedélyével).

A pénztári vagyon kizárólag a pénztári tagság érdekében fektethető be. A pénztár a gazdálkodása során elért bevételeit kizárólag a szolgáltatások fedezetének biztosítására, a szolgáltatások szinten tartására, illetve fejlesztésére, valamint a gazdálkodás költségeinek fedezetére fordíthatja.

A pénztár köteles pénzforgalmát pénzügyintézetnél vezetett számlán bonyolítani. A pénztárnak egy számlája lehet. Az önszegélyező, illetve az egészségpénztárak pénztári kártyát bocsáthatnak ki, és szolgáltatásaik elszámolását kártyás elszámoló rendszeren keresztül bonyolíthatják.

A pénztár három évre vonatkozó pénzügyi tervét minden évben a közgyűlés elé kell terjeszteni és elfogadni. A pénzügyi tervnek kellő részletezettséggel tartalmaznia kell a pénztár bevételeit és kiadásait meghatározó adatokat (várható taglétszámot, tagdíjbevételeket, adományokat, működési és szolgáltatási kiadásokat, a befektetéseken elérendő hozamot). Az MNB megvizsgálja a pénztár pénzügyi tervét és annak átdolgozására kötelezheti a pénztárat, ha az nem tölti be a célját, hiányos a tartalma, illetve nem felel meg a pénztár alapszabályában foglaltaknak.

A pénztárak bevételeikből kötelesek fedezeti, működési és likviditási alapot létrehozni. A fedezeti alap (az egyéni és szolgáltatási számlák összessége) a szolgáltatások finanszírozására; a működési alap, a működési költségek fedezésére; a likviditási alap az időlegesen fel nem használt pénzeszközök gyűjtésére és – a másik két alap általános tartalékkaként – a pénztár fizetőképességének biztosítására szolgál.

A bevételeket az alábbiak szerint kell a tartalékokba elhelyezni:

- a tagok által fizetett tagdíjat, a munkáltatói tag által fizetett hozzájárulást, a vagyon értékesítéséből származó összeget és a tagok egyéb befizetéseit a pénztár működési szükségleteinek megfelelően a fedezeti, működési és likviditási tartalékba;
- a befektetések hozamát abba a tartalékba, amelynek befektetéséből származik, azonban a pénztár igazgatótanácsa dönthet úgy, hogy a fedezeti tartalék javára más tartalék befektetési hozamát jóváírja;
- a rendszeres támogatóktól befolyó összeget, valamint az adományokat a támogató rendelkezése szerinti tartalékba, ennek hiányában a likviditási tartalékba;

- a kiegészítő vállalkozási tevékenységből származó bevételt, valamint az egyéb bevételeket a működési tartalékba;
- a belépő tagok által hozott egyéni fedezetet, valamint a pénztári befizetések kedvezményét a fedezeti tartalékba kell helyezni.

A kiadások a következők szerint teljesíthetők:

- a szolgáltatási kiadásokat a fedezeti alapból;
- a működési kiadásokat és a beruházásokat a működési alapból;
- a tagoknak visszatérített összeget a fedezeti alapból kell fedezni;
- a befektetések vagyonarányos költségeit annak az alapnak a terhére kell elszámolni, amellyel kapcsolatban felmerült. A befektetések további költségeit a működési alap terhére kell elszámolni.

A pénztár váltót, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírt nem bocsáthat ki; hitelt vagy kölcsönt a fedezeti alap terhére nem vehet fel. A pénztár – kivéve nyugdíjpénztár – hitelt nem nyújthat, váltót nem fogadhat el, pénzügyi garanciát és kezességet nem vállalhat. A nyugdíjpénztár a jogszabályok és a pénztár alapszabálya alapján tagjai részére kölcsönt nyújthat, a tulajdonában lévő értékpapírt kölcsön adhatja. A pénztárak a kockázatok mérséklése és az egyoldalú függőség megelőzése érdekében befektetéseiket kötelesek befektetési formák és befektetési közvetítők szerint is megosztani.

A pénztár sem a pénztárvagyon befektetése, sem adományok révén nem szerezhethet egy vállalkozásban egy évnél hosszabb időtartamot meghaladóan olyan arányú közvetlen tulajdoni részesedést, amely nagyobb, mint a vállalkozás jegyzett, illetve törzstőkéjének 10 százaléka. Ilyen részesedés átmeneti megszerzéséről a Felügyeletet 15 napon belül tájékoztatni kell.

A pénztár befektetési üzletmenetét saját maga végezheti vagy kihelyezheti.

15.8. Az önkéntes pénztárak átalakulása, megszűnése

Pénztár átalakulásának minősül a pénztárak egyesülése (összeolvadás, beolvadás) és szétválása (különválás, kiválás). Nem alakulhat át az a pénztár, amely felszámolás alatt áll. A pénztár közgyűlése az átalakulásáról a jelenlévők kétharmados szavazattöbbségével határoz. Az átalakulás napja a jogutód pénztár alapszabálya hatálybalépésének időpontja.

Az átalakulás esetei:

- Egyesülés: egyesülhetnek, ha azt az érintett pénztárak közgyűlései elhatározták, de nyugdíjpénztár csak nyugdíjpénztárral egyesülhet.

Ez két módon történhet:

- a) Beolvadás: a beolvadó pénztár jogai és kötelezettségei a másik pénztárra (átvevő pénztárra), mint jogutódra szállnak át.
  - b) Összeolvadás: az egyesülő pénztárak megszűnnek, jogaik és kötelezettségeik a létrejövő új pénztárra, mint jogutódra szállnak át az új pénztár alapszabályának elfogadásával.
- Szétválás: a közgyűlés döntése alapján a pénztár több pénztárrá válhat, és a szétválás során új pénztárak jönnek létre saját alapszabállyal. Ekkor rendelkezni kell a jogutódlásról és a pénztári vagyon megosztásáról. A pénztártagok írásban nyilatkoznak, hogy melyik pénztárban kívánják tagsági jogviszonyukat folytatni.

Ez két módon történhet:

- a) Különválás: ekkor a különváló pénztár megszűnik és legalább két új pénztár jön létre.
- b) Kiválás: ekkor az a pénztár, amelyből a kiválás történik, fennmarad és legalább egy új pénztár jön létre.

A pénztár végelszámolás vagy felszámolás következtében jogutód nélkül szűnhet meg. A pénztár végelszámolásáról a közgyűlésnek kell határoznia. A pénztár megszüntetésére irányuló szándékot az illetékes bíróságnak és az MNB-nek is jelenteni kell, ekkor a Felügyelet végelszámolót nevezhet ki.

Jogutód nélküli megszűnés esetén a pénztártag a rá jutó vagyonrészt:

- átlépés esetén a másik pénztárba átviheti, ekkor a pénzösszeget a tag másik pénztárban meglévő egyéni számláján kell jóváírni, vagy
- egy összegben veheti fel. Felhalmozási időszakban lévő pénztártag esetében ez a kifizetés nem minősül pénztári szolgáltatásnak.

A Felügyelet a bíróságnál kezdeményezheti a pénztár elleni felszámolási eljárás megindítását, ha

- a pénztár fizetéseképtelen, azaz esedékes kötelezettségeinek pénzügyi fedezet hiánya miatt 60, illetve a tagok javára vállalt szolgáltatási kötelezettségeinek az esedékességtől számított 90 napon belül nem tesz eleget;

- a sükséghelyzetben hozott intézkedések hatástalanok voltak, és ez a megtakarítások vagy a szolgáltatások biztonságát fenyegeti;
- a pénztár működésének súlyos szabálytalansága másképp nem orvosolható;
- a Felügyelet a pénztár tevékenységi engedélyét visszavonta vagy a tevékenységi engedély iránti kérelmét elutasította;
- a Felügyelet által kitűzött határidőig a pénztár a végelszámolási eljárást nem fejezi be;
- a pénztár a bíróságon bejelentett székhelyén nem lelhető fel.

A pénztári tartalékok csak a fedezeti tartalékkal szemben fennálló tagi, hozzátartozói, illetve kedvezményezetti követelések kielégítése után használhatók fel egyéb kötelezettségek kielégítésére. A tagsági viszonyból származó kötelezettségeket a felszámolási költségeket követően kell kielégíteni.

15.9. Az önkéntes nyugdíjpénztárak

Az önkéntes kölcsönös biztosító pénztárak meghonosítása Magyarországon a társadalombiztosítás reformjának szerves része volt. Az állami nyugdíjellátást kiegészítve az önkéntes nyugdíjpénztárak lehetővé teszik tagjaik számára, hogy aktív kereső időszakban megalapozzák nyugdíjas éveik anyagi biztonságát. Az önkéntes nyugdíjpénztár célja, hogy kiegészítse a munkavállaló társadalombiztosítási nyugdíjellátását.

Az önkéntes nyugdíjpénztárak sajátosságainak ismertetése előtt fontos tisztáznunk az alábbi fogalmakat:

- Várakozási idő: a tagsági viszonynak a belépéstől számított alapszabály szerinti azon időszaka, amelynek elteltével az egyéni számlaköveteléshez, illetve a szolgáltatáshoz a pénztártag hozzájuthat. Nyugdíjpénztárak esetén ez legalább 10 év.
- Felhalmozási időszak: a tagsági viszony kezdetétől a nyugdíjszolgáltatás megállapításáig terjedő időszak.

A pénztártag az egyéni nyugdíjszámláján nyilvántartott összeghez a várakozási idő letelte, a nyugdíjszolgáltatáshoz a nyugdíjkorhatár elérése után juthat hozzá. A tagsági viszony a várakozási idő letelte előtt csak más pénztárba való átlépés vagy a pénztár megszűnése esetén szüntethető meg.

A kötelező várakozási idő letelte után, de még a felhalmozási időszakban, a tag az egyéni számláján lévő összeghez való hozzáférés tekintetében választhat, hogy:

- a pénztárban változatlan feltételek mellett tag marad;
- a pénztártagságát folytatja, és – legfeljebb háromévente egy alkalommal – az egyéni számláján nyilvántartott összeg egészét vagy egy részét a nyugdíjkorhatár elérése előtt felveszi;
- a pénztárból kilép;
- tagdíj fizetése nélkül az egyéni számláján lévő összeget a pénztárban hagyja.

A nyugdíjszolgáltatáshoz a pénztártag a nyugdíjkorhatár elérése után juthat hozzá. A nyugdíjkorhatárt elérő tag írásbeli nyilatkozattal az alábbi lehetőségek közül választhat:

- egy összegben vagy járadék formájában veszi igénybe a nyugdíjszolgáltatást és a tagdíjat tovább nem fizeti;
- az egyéni számláján lévő összeg meghatározott részét egy összegben, a fennmaradó részt pedig járadék formájában veszi igénybe és a tagdíjat tovább nem fizeti;
- az egyéni nyugdíj számláján lévő összeg meghatározott részét egy összegben vagy járadék formájában igénybe veszi és a tagdíjat tovább nem fizeti;
- az egyéni nyugdíj számláján lévő összeg meghatározott részét egy összegben vagy járadék formájában igénybe veszi és a tagdíjat tovább fizeti;
- a nyugdíjszolgáltatást nem vesz igénybe és a tagdíjat fizeti;
- a felhalmozott összeget a pénztárban hagyja és a tagdíjat tovább nem fizeti.

A pénztár köteles tagjai részére az összes lehetőséget biztosítani. A tagsági viszony akkor szűnik meg, ha a pénztár a taggal maradéktalanul elszámolt.

A pénztártag – a várakozási idő letelte, illetve a nyugdíjkorhatár elérése után – egyéni számlakövetelésének legfeljebb 50%-át a Hpt. hatálya alá tartozó hitelintézettel kötött szerződésben fedezetként felajánlhatja, amennyiben rendelkezik arról, hogy a pénztár az egyéni nyugdíjszámlájára tagi lekötést vezessen fel. A nyugdíjpénztár a pénztárak befektetéseiről rendelkező jogszabály és a pénztár alapszabályának keretei között tagjai részére kölcsönt is nyújthat.

Amennyiben a nyugdíjpénztár a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról szóló törvényben meghatározott feladatokat is ellát, a pénztár a két tevékenység ellátásához egy-egy pénzforgalmi számlával rendelkezik.

A nyugdíjpénztár választható befektetési portfóliót biztosító rendszert működtethet, melyben a pénztár felhalmozási időszakban lévő tagjai az egyéni nyugdíjszámlájukon lévő összeget döntésük alapján, a pénztár által kialakított portfóliók valamelyikébe fektethetik. A választható portfóliós rendszerrel kapcsolatos döntések a közgyűlés kizárólagos hatáskörébe tartoznak. Szabályzatban rögzítik a portfóliók számát, megnevezését, továbbá, hogy milyen életkorú és kockázatvállalási hajlandóságú tagok részére javasoltak. A tagoknak lehetőségük van portfólióváltásra is, sőt a két portfólió közötti megosztás lehetőségét is biztosíthatja a pénztár. A választható portfóliós rendszer működtetése a Felügyelet erre vonatkozó engedélye birtokában kezdhető meg, folytatható, illetve módosítható.

15.10. Az önkéntes önszegélyező pénztárak

A pénztár célja a tagok szociális helyzetének javítása, az öngondoskodás támogatása olyan élethelyzetekben, amelyek többletkiadást igényelnek.

Az önszegélyező pénztár egyéni szolgáltatásokat és közösségi szolgáltatásokat nyújthat. A pénztár az egyéni szolgáltatásokat a tag egyéni számlájának megterhelésével, az egyes közösségi szolgáltatásokat pedig a fedezeti tartalékon belül létrehozott szolgáltatási tartalék terhére teljesíti. A tagi befizetés, munkáltatói hozzájárulás, támogatás, adomány – néhány kivétellel – a befizetést követő 180 napon belül nem használható fel egyéni szolgáltatás finanszírozására.

Az önszegélyező pénztár kiegészítő önszegélyező pénztári szolgáltatásokat, valamint életmódjavító önszegélyező pénztári szolgáltatásokat nyújthat a pénztártagok, illetve rendelkezésük alapján a közeli hozzátartozók részére.

A kiegészítő önszegélyező szolgáltatások köre a következő:

- gyermek születéséhez kapcsolódó ellátások;
- munkanélküliségi ellátások;
- tűz- és elemi károkhoz kapcsolódó segélyek;
- betegséghez, egészségi állapothoz kapcsolódó segélyek;
- hátramaradottak segélyezése halál esetén;
- nevelési, évkedési, tanévkedési (beiskolázási) támogatás;
- gyógyszer és gyógyászati segédeszköz árának támogatása;
- közüzemi díjak finanszírozásának támogatása;

- lakáscélú jelzáloghitel törlesztésének támogatása;
- otthoni gondozás;
- idősgondozás támogatása;
- látásérült személyek életvitelét elősegítő szolgáltatás;
- életvitelt elősegítő szolgáltatások.

Az önszegélyező pénztárak életmódjavító önszegélyező pénztári szolgáltatások körében gyógyteák, fog- és szájápolók megvásárlásának támogatására is igénybe vehetők.

A pénztár szolgáltatást kizárólag a jogosult személy írásbeli igénylése alapján, az egyes szolgáltatások alapjául szolgáló esemény bekövetkezése után, vagy állapot fennállása idején nyújthat. Az igény bejelentésének minősül a pénztári kártya használata is.

15.11. Az önkéntes egészségpénztárak

Szolgáltatásaikat saját maguk vagy szolgáltatásszervező intézmény igénybe vételével is szervezhetik. Kiegészítő vállalkozási tevékenység keretében szolgáltatásszervezési tevékenységet más pénztárak tagjai, valamint más magánszemélyek, intézmények részére is végezhetnek.

Természetbeni szolgáltatásokat egészségpénztári szolgáltatón keresztül nyújthatnak. Az alapszabálynak megfelelően az egyes szolgáltatások kiadásainak kiegyenlítése a szolgáltatásra jogosult tag egyéni egészség számlájának megterhelésével történik.

Az önkéntes egészségpénztárakon keresztül igénybe vehető szolgáltatások köre széles palettát alkot. Az egészségpénztár kiegészítő egészségbiztosítási szolgáltatásokat, valamint életmódjavító egészségpénztári szolgáltatásokat nyújthat a pénztártagoknak, továbbá rendelkezésük alapján a közeli hozzátartozóik részére egyaránt.

A kiegészítő egészségbiztosítási szolgáltatások köre a következő:

- egészségügyi szolgáltatás;
- otthoni gondozás;
- gyógytorna, gyógymasszázs és fizioterápiás kezelés igénybevételenek támogatása;

- látássérült személyek életvitelét elősegítő szolgáltatás;
- életvitelt elősegítő szolgáltatás;
- a szenvedélybetegségről való leszoktatásra irányuló kezelések támogatása;
- a gyógyszer és gyógyászati segédeszköz árának támogatása;
- pénzbeli kiegészítő egészségbiztosítási szolgáltatások;
- hátramaradottak segélyezése;
- az egészségügyi államigazgatási szerv által nyilvántartásba vett, gluténmentes speciális élelmiszerek vásárlásának támogatása;
- szolgáltatást finanszírozó egészségbiztosítások (betegségbiztosítások) díjának fizetése.

Az életmódjavító egészségpénztári szolgáltatások köre a következő:

- természetgyógyászati szolgáltatás;
- sporteszköz vásárlásának támogatása;
- gyógyteák, fog- és szájápolók megvásárlásának támogatása.

Az egészségpénztári szolgáltatások finanszírozása történhet azonnali fizetéssel, telefonos engedélyeztetéssel, valamint pénztári kártya (egészségkártya) használatával POS terminálon keresztül vagy online.

Azonnali fizetés esetén a tag előfinanszírozza az igénybe vett szolgáltatást, majd a számlát beküldi az egészségpénztárba. A pénztár megvizsgálja, hogy a tag a finanszírozható szolgáltatások körébe tartozó szolgáltatást vett-e igénybe, majd jogos igény esetén – szabályzatának megfelelően – 3-15 banki napon belül kiutalja a számla szerinti összeget a pénztártagnak.

A további fizetési módoknál a szolgáltató finanszírozza elő az igénybe vett szolgáltatást. A telefonos engedélyeztetés „virtuális terminálon” keresztül zajlik. A szolgáltató felhívja telefonon a pénztár kártyaközpontját, majd a szolgáltató és a pénztártag azonosítását, valamint a szolgáltatás ellenértékének megadását követően a tranzakció kap egy engedélyszámot. Az igényelt összeggel megterhelik a pénztártag egészség számláját. A szolgáltatás pénzügyi rendezése a szolgáltató számlájának megküldését követően történik, amelyen szerepel a kártyaközponttól kapott engedélyszám. A pénztár – szabályzatának megfelelően – 3-15 banki napon belül kiutalja a számla szerinti összeget a szolgáltatónak.

Az egészségkártya segítségével a bankkártyához hasonló módon fizethet a pénztártag egyéni egészség számlája terhére. Az ellenértéket ekkor a pénz-

tár egyenlíti ki, ezzel párhuzamosan terhelve a pénztártag egyéni számláját. Ezen fizetési módozat jogi előfeltétele a pénztár és a szolgáltató közötti szolgáltatói szerződés megléte, valamint technikai előfeltétele, hogy a szolgáltatonál POS terminál működjön (Polyák, 2011).

A pénztári kártya online fizetésre is használható azokon az internetes portálokon, melynek üzemeltetőjével a pénztár erre vonatkozóan szolgáltatói szerződést kötött. A kártyaadatok alapján történt sikeres azonosítást követően először ellenőrzésre kerül a megfelelő fedezet megléte, majd az összeggel megterhelik a pénztártag egyéni számláját.

Egészségkártyával történő fizetéseknél a szolgáltatás pénzügyi rendezése a szolgáltató számlájának megküldését követően történik. A pénztár 3-15 banki napon belül kiutalja a számla szerinti összeget a szolgáltatónak.

15.12. A pénztári szektor helyzete és tendenciái

Az MNB, mint a pénztári szektor felügyeleti szerve, 2015-től évente kiadja a hitelintézeteken kívüli pénzügyi piacokról szóló kockázati jelentését, mely részletesen tárgyalja a biztosítók, a pénztárak, a nem bankcsoportokhoz tartozó pénzügyi vállalkozások és közvetítők, valamint a tőkepiac kockázatait. Az MNB célja, hogy az adatok nyilvánossá tétele által is növelje a felügyelt piacokon tevékenykedők kockázati tudatosságát, és erősítse a szektorokba vetett bizalmat. 2017-től ez a kiadvány „Biztosítási, pénztári és tőkepiaci kockázati jelentés” néven kerül közzétételre.

Jelen könyv megjelenésekor a 2018. évi „Biztosítási, pénztári és tőkepiaci kockázati jelentés” állt rendelkezésre, így jelen fejezetben e kiadvány legfontosabb megállapításai, azaz a 2017-ig terjedő időszakra vonatkozó adatok és tendenciák kerülnek ismertetésre.

A pénztári szektort régóta a felszámolások, az egybeolvadások és a koncentráció jellemzi. Az önkéntes nyugdíjpénztárak esetén a koncentráció foka a 2016-os évre csúcsosodott ki, amikor is a tagdíjbefizetések alapján az öt legnagyobb pénztár részesedése elérte a 65%-ot. Ez az érték 2017-re kis mértékben csökkent. Az egészség- és önszegélyező pénztári szektorban az öt legnagyobb pénztár részesedése már 2015-ben elérte a 65%-ot, és azóta is töretlenül növekszik. A tagdíjbefizetések alapján mért Herfindahl-Hirschman index (HHI) a nyugdíjpénztá-

rak esetén a mérsékelt koncentráció, míg az egészség- és önszegélyező pénztárak kapcsán már a magas koncentráció határát súrolja.

2017 januárjától a cafeteria rendszer keretében igénybe vehető önkéntes pénztári munkáltatói tagdíj hozzájárulások közterhei megnövekedtek, ezért fennállt a veszélye, hogy a 2017-es évben jelentősebb mértékben csökkennek majd a pénztári tagdíjbefizetések. A várakozások ellenére azonban nem csökkentek a tagdíjbevételek az önkéntes pénztári szektorban, ugyanis az egyéni befizetések növekedése kompenzálni tudta a munkáltatói tagdíj hozzájárulások visszaesését.

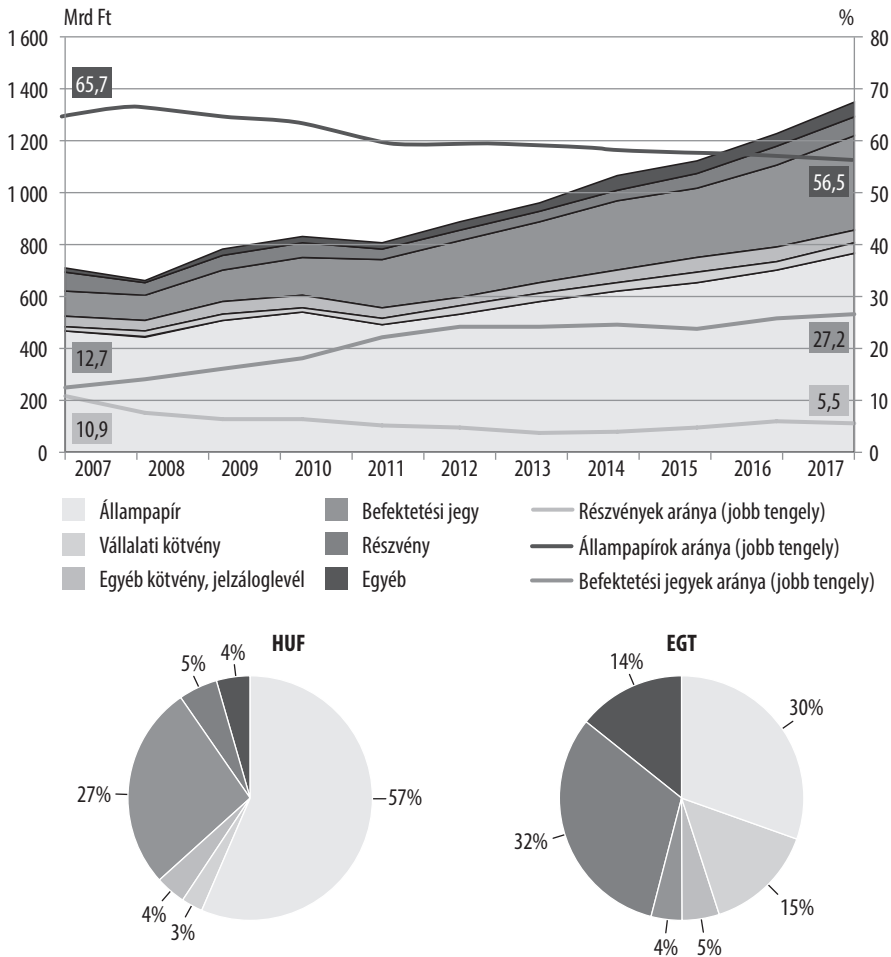
Habár összességében a pénztári szektor tagdíjbevételei nem csökkentek, ez a változás eltérően érintette az önkéntes nyugdíjpénztárakat és az egészség- és önszegélyező pénztári szektort. Míg a 2017-es év a tagdíjbevételek történelmi csúcának számított a nyugdíjpénztárak esetén (105,6 milliárd forint), addig az egészség- és önszegélyező pénztárak összes tagdíj bevétele a 2016-os 55,4 milliárd forintos szintről 47,6 milliárd forintra esett vissza.

A 2017-es évben a pénztári szektorban megközelítőleg 60-40%-os arányban az egyéni tagdíjfizetések domináltak a munkáltatói tagdíj hozzájárulásokkal szemben. A cafeteria rendszer megváltoztatása az egészség- és önszegélyező pénztári szektort érintette mélyebben, ahol a 2016-os évben ez az arány még éppen ennek fordítottja volt. A munkáltatói hozzájárulások mértéke 2017-re közel 42%-kal esett vissza a 2016-os szinthez képest, ez okozta a szektorban tapasztalt jelentős tagdíj bevétel kiesést.

2017 végén az önkéntes nyugdíjpénztárak fedezeti tartaléka 1 373,3 milliárd forintot tett ki. A közel 126 milliárd forintos gyarapodás több mint 10%-os növekedésnek felel meg az előző évhez képest. Ez nem csak a rekord nagyságú tagdíjbevételeknek köszönhető, hanem a fedezeti hozamnak is. Az önkéntes nyugdíjpénztári szektor ugyanis 2017-ben a záró vagyonnal súlyozva átlagosan 6,91%-os nettó hozamot ért el. Az egészség- és önszegélyező pénztárak fedezeti tartaléka 57,2 milliárd forint volt 2017 végén. Ez 2016-hoz képest 1,4 milliárd forintos visszaesés, ami elenyészőnek mondható, figyelembe véve a tagdíjfizetések jelentős visszaesését.

Ahogy az 1. ábra szemlélteti, az önkéntes nyugdíjpénztári befektetések között a magyar állampapírok dominálnak, 2017 végén 56,5%-os arányt képviseltek. A második legjellemzőbb befektetési formák, a befektetési alapok, több mint

negyedét tették ki a nyugdíjpénztári befektetéseknek. A befektetési alapok állampapír-állományát is figyelembe véve, a nyugdíjpénztári portfóliókban, a tényleges állampapír kitétség 60% körüli, ami éppen duplája az Európai Gazdasági Térség (EGT) átlagának.

1. ábra: Az önkéntes nyugdíjpénztári befektetések eszközcsoportok szerint

Forrás: MNB (2018, p. 49.)

A befektetési alapok mögöttes eszköz-összetételéről elmondható, hogy több mint felét részvények teszik ki, közel ötödét állampapírok, kevesebb mint 10%-át vállalati kötvények, jelzáloglevelek és egyéb kötvények alkotják. A befektetési jegyek, azon belül is a külföldi befektetési jegyek, egyre nagyobb arányt képviselnek a pénztári portfóliókban. Összességében megállapítható, hogy az 1. ábrán

szemléltetett 10 év leforgása alatt a befektetési jegyek, azaz a közvetett befektetések aránya megduplázódott, míg a közvetlen részvényállomány a felére esett vissza. A részvények nyugdíjpénztári befektetésekben képviselt aránya jelentősen elmarad az EGT pénztárainak átlagos gyakorlatától.

A hazai állampapírok dominálnak az egészség- és önszegélyező pénztári befektetésekben is. 2017 végén arányuk 78%-ot tett ki. A második legjellemzőbb befektetési formák, a pénzforgalmi számla és lekötött betét, 6-6%-os arányt képviseltek. 2017-ben számos esetben a pénztárak csak negatív kamattal tudták elhelyezni a megtakarításokat a bankokban. A jogszabály 2016-os szigorítása megköveteli a lekötések fokozottabb diverzifikálását, így több hitelintézetnél kell számlát vezetniük, ami tovább csökkenti a befektetések hozamát.

Az önkéntes nyugdíjpénztárak fedezeti tartalékát érintő kifizetések 2017-ben 64,2 milliárd forintot tettek ki, ami közel 1 milliárd forintos csökkenés 2016-hoz képest. Ennek oka, hogy a kifizetésre jogosult tagok jelentős része még nem kívánta nyugdíjpénztári megtakarításait felhasználni, hanem – a 2016-tól hatályos jogszabály módosításnak köszönhetően – élt azon lehetőségével, hogy továbbra is a pénztári rendszerben gyarapítsa vagyonát.

2016. január 1-jétől van lehetőség az új pénztártípus, az egészség- és önszegélyező pénztár létrehozására. E rendelkezés hatására a nagyobb, országos lefedettséggel rendelkező pénztárak szinte mindegyike egyes pénztárrá alakult. Az egészség- és önszegélyező pénztári szolgáltatások igénybevételének felét a gyógyszerek vételárának támogatása teszi ki, ezt követi 24 %-kal az egészségügyi szolgáltatás, majd 18%-kal a gyógyászati segédeszközök vásárlása. Az egészségpénztárak tevékenységi körének bővülésével megfigyelhető az önszegélyező pénztári jellegű szolgáltatások igénybevételének növekedése. Az életmódjavító szolgáltatások igénybevétele adóköteles, ezért kevésbé népszerűek.

Új szolgáltatási struktúra kezd elterjedni a legnagyobb egészség- és önszegélyező pénztárak körében, amelynek keretében a pénztárak és az egészségügyi szolgáltatók között stratégiai együttműködések kerülnek kiépítésére. A pénztártagot a pénztárral leszerződött egészségügyi szolgáltató intézménybe irányítják, ahol a pénztári tagsága alapján kedvezményes szolgáltatások és ellátások igénybevételére jogosult. Ez a rendszer már egy új magánegészségügyi rendszer kiépítésének a kezdete. (MNB, 2018)

15.13. Irodalomjegyzék

1993. évi XCVI. törvény az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról. Letöltve: 2019. február 24-én a <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300096>. TV linkről.
- KSH (2019): 2.1.2. Eltartottsági ráták, öregedési index, január 1. (2003–2018) Letöltve: 2019. február 24-én a http://www.ksh.hu/thm/2/indi2_1_2.html linkről.
- MNB (2018): Biztosítási, pénztári és tőkepiaci kockázati jelentés 2018. Letöltve: 2019. május 5-én a <https://www.mnb.hu/letoltes/kockazati-jelentes-2018-0613-vegleges.PDF> linkről.
- MNB (2019): A Magyar Nemzeti Bank által felügyelt szektorok adatainak idősorai: Pénztári szektor. Letöltve: 2019. február 18-án a <https://www.mnb.hu/letoltes/idosor-penztar-2018q3.xls> linkről.
- Polyák Imre (2011): Az önkéntes pénztári rendszer. In: Tatay, T. – Vágyi, F. R. – Varga, J. (szerk.): A pénzügyi intézményrendszer Magyarországon. Sopron: A Soproni Felsőoktatásért Alapítvány, pp. 274-297.